

DE DOMPHOORN

TIJDSCHRIFT VAN NATUUR- EN VOGELWACHT DE VIJFHEERENLANDEN

NR.: 1

59e jaargang MAART 2025





DE DOMPHOORN

Driemaandelijke uitgave van
Natuur- en Vogelwacht
De Vijfheerenlanden

Nr. 1 59e jaargang MAART 2025

Redactie:

Dhr. D. Kerkhof,
Vianen
Mevr. J. Lemcke,
Schoonrewoerd

Redactieadres:

dkerkhof@xs4all.nl
06-51042553

Website-beheerder:

henklooi@ziggo.nl
06-19148032

Sponsors:

Autobedrijf Van Zessen
Lexmond
Van de Scheur Logistiek
Vianen
Case Electronics
Arkel

Bankrekeningnummer:

NL 57 RABO 0301 9643 94

RSIN-nummer:

5760331

Nieuwe leden kunnen zich aanmelden door het ingevulde aanmeldingsformulier te sturen naar de ledenadministratie via ons adres: Overboeicop 15, 4145 NN Schoonrewoerd of dit, tijdens openingsuren, af te geven in ons verenigingsgebouw De Schaapskooi. Aanmelden kan ook via onze website www.natuurcentrum5hl.nl

Adreswijzigingen en opzeggingen dienen schriftelijk kenbaar gemaakt te worden aan de ledenadministratie via ons postadres, hierboven vermeld, of via het e-mailadres: info@natuurcentrum5hl.nl
Het verenigingsjaar is gelijk aan het kalenderjaar.
Eventuele opzeggingen dienen uiterlijk 1 november voorafgaand aan het beoogde jaar bij de ledenadministratie gemeld te worden.

De contributie bedraagt minimaal:

- voor jeugdleden tot 16 jaar	€ 7,50
- voor leden	€ 20,00

Uiterste inleverdata kopij DompHoorn bij de redactie

voorjaarsnummer	20 februari
zomernummer	20 mei
herfstnummer	20 augustus
winternummer	20 november

Aanwijzingen voor auteurs

De Dompfoorn is bedoeld voor verenigings- en werkgroepnieuws, excursieverslagen en artikelen over natuur en landschap en het beheer en behoud daarvan. De nadruk ligt sterk op De Vijfheerenlanden.

Teksten graag als platte tekst aanleveren in een gangbaar tekstprogramma, zoals Word. Bijschriften bij foto's en tabellen liefst aan het eind van de tekst plaatsen; in de tekst zelf alleen de nummers van foto's en tabellen vermelden op de gewenste plek. Tabellen bij voorkeur los aanleveren als Excelbestand.

Foto's moeten van goede kwaliteit zijn en los (dus niet in de tekst) aangeleverd worden in hoge resolutie: minimaal 250 dpi, liever 300 dpi of meer. In byte: 1-4 MB.

De redactie kan een artikel inkorten of formuleringen wijzigen t.b.v. de leesbaarheid.

INHOUDSOPGAVE

- 02 Glas... en nog meer glas
- 03 Algemene Ledenvergadering 17 april
- 03 Herinnering contributie 2025
- 04 Jaarverslag 2024
- 14 Elk vogeltje zingt zoals het gebekt is
- 18 2025 is het Jaar van de Torenvalk
- 19 Project 'Meet de mees'
- 20 Activiteitenpagina
- 20 Activiteiten voor de jeugd
- 22 Een leuke middag over uilen en wat zij eten
- 23 Appelvink in Leerdamse tuin
- 24 In memoriam Willebrord Dorresteijn
- 26 Samenwerking met Stichting Hertenkamp Vianen
- 28 Paddestoelenexcursie Lingebos 17-11-2024
- 31 Excursie naar de Noordwaard in de Biesbosch
- 35 Excursie Leersumseveld 19-1-2025
- 39 Winterbloeiers en mossen in Ameide

Voorzijde omslag: Grote zaagbek op het Merwedekanaal. Foto Henk Vermeer.

Openingstijden van Natuurcentrum De Schaapskooi In het zomerseizoen:

Op donderdag: 19.00 – 23.00 uur

Op zaterdag: 13.00 – 16.00 uur

Op zondag: 13.00 – 16.00 uur (in de maanden mei t/m augustus)

Kijk voor de laatste berichten op onze website: www.natuurcentrum5hl.nl

GLAS... EN NOG MEER GLAS

In de maanden maart, april en mei exposeert Aart de Gans een aantal van zijn glaswerkstukken in De Schaapskooi. Alle werkstukken zijn te koop. Hij zegt daar zelf over:

“Het zou prettig zijn als ik de werkstukken na afloop niet meer mee naar huis hoeft te nemen om ze daar ergens op te slaan. De Natuur- en Vogelwacht is een goed doel met ANBI-status, d.w.z. dat je een gift aan de vereniging mag aftrekken voor de belasting (ons RSIN-nummer is 5760331). Laten we een en ander combineren.

U doneert minimaal € 40,- aan de vereniging en een werkstuk naar keuze is vanaf dat moment van u. ‘Hulde aan het bruidspaar’ is een geval apart: dit moet € 125,- opbrengen.

Uiteraard heeft het de voorkeur als het werk tot het einde van de tentoonstelling mag blij-

ven hangen, maar mocht u er graag vóór dat tijdstip over beschikken in verband met een of andere heuglijke gebeurtenis, dan kan dat. Een lege plek zal ik dan opvullen met een ander werk.”

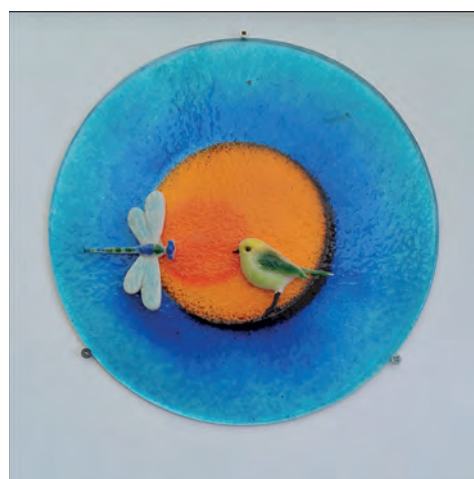
Gang van zaken

In willekeurige volgorde:

1. U maakt het bedrag over op rekening van de Natuur- en Vogelwacht.
2. U plakt een sticker op het werkstuk.
3. U schrijft uw contactgegevens in de map achter het werkstuk, zodat we contact kunnen opnemen over het afhandelen/ophalen (na afloop van de tentoonstelling.)

Rekeningnummer:

NL57 RABO 0301 9643 94 t.n.v. NATUUR- EN VOGELWACHT DE VIJFHEERENLANDEN



JAARVERSLAG 2024

Vogelwerkgroep: vogeltellingen

Henk Vermeer

Door de twee groepen vogeltellers zijn projectmatig tellingen verricht volgens de planning van Sovon. Het seizoen van de watervogels loopt van september 2023 tot en met april 2024. Verder zijn de slaappleaatsen van grote zilverreigers en aalscholvers geteld, alsmede de aantallen nesten van de kolonies roeken. Dit op de verschillende en bekende plaatsen, rond Heukelum, langs de Linge, langs het Merwedekanaal, de Huibert, en de polder Nederheicop.

De uitkomsten van deze tellingen zijn digitaal doorgegeven aan Sovon, die onze getallen meeneemt met de landelijke gegevens. Zo kunnen ze vaststellen hoe het met de betreffende vogelsoorten is gesteld.

Opmerkelijke tellingen: rond Heukelum worden altijd verschillende ijsvogels geteld, in de winter enkele grote zaagbekken, eenmaal twee visarenden in september, een blauwe kiekendief in februari. In en rond de Linge dit jaar veel meer knaagsporen van bevers dan voorheen. Gezien: twee zwemmen-de bevers en afgelopen november een dode bever. Rond de polder Nederheicop soms veel watersnippen, enkele bokjes, enkele grote zaagbekken (foto omslag), twee blauwe kiekendieven in januari en in de echte wintermaanden heel veel kolganzen. In februari een houtsnip!

Rond Heukelum tellen Bart de Groot, Dirk en Hannes Feij, Teus van Ravesteijn en Henk Vermeer.

Rond Nederheicop tellen Eduard Polfliet, Piet Solleveld en Koos Maat (foto).



Vogelwerkgroep: nestkasten, ijsvogelwanden & vogelcursus

Chris Kramer

In het afgelopen jaar hebben we de noodzakelijke controles van de nestkasten weer kunnen uitvoeren. De resultaten waren erg wisselend.

Regelmatig moesten we een nestkast repareren. Helaas verliezen we ook adressen door verhuizingen e.d. Nieuwe bewoners zijn niet altijd blij met een uilenpaartje onder hun dak. Daarom blijven we steeds op zoek naar nieuwe locaties. In het

Tabel 1. Broedresultaten 2024.

	Aantal kasten	Broedparen	Mislukt	Jongen
Bosuil	17	3	0	5
Steenuil	36	10	0	24
Kerkuil	29	12	0	29
Torenvalk	19	4	0	14
Zwarte stern	20 vlotjes	5	4	2
Totaal	121	34	4	74

Tabel 2. Broedresultaten over 2021-2024.

	Broedparen	Mislukt	Uitgevlogen jongen
Kerkuil			
2021	13	1	46
2022	12	2	37
2023	9	4	18
2024	12	0	29
Steenuil			
2021	14		42
2022	14		37
2023	14	2	35
2024	10	0	24
Bosuil			
2021	6	1	13
2022	2		?
2023	5		8
2024	3		5
Torenvalk			
2021	6		25
2022	7	1	19
2023	7		30
2024	4		14
Zwarte stern			
2021	12	2	13
2022	12	1	22
2023	14	6	13
2024	5	4	2

jaar 2024 zijn er op twee locatie in Leerbroek jon-
ger kerkuilen geringd. Dit zorgde voor mooie foto's,
o.a. van Henk Looij. Hieronder een overzicht van
de broedresultaten van het jaar 2024. In de Domp-
hoorns van juni en december 2024 stonden al en-
kele verslagen van onze bevindingen.

Opmerkingen

Bosuilen: De bosuilen hebben dit jaar niet gebroed
in de nestkast bij de Schaapskooi. We plaatsen een
nieuwe nestkast in het gebied bij de Schoonre-
woordse Wiel.

Steenuilen: Enkele nestkasten hebben we vervan-
gen, de oude konden niet meer gebruikt worden,
ze hangen vaak in weer en wind in knotwilgen en
oude fruitbomen.

Kerkuilen: Een aardig resultaat.

Tabel 3. Bijzonderheden nestkasten.

Mezenkastjes	Aantal totaal	Broedseel koolmees	Broedseel pimpelmees	Geen broedseel
Boomgaard Kerkweg	14	6	1	7
Boomgaard Biezenweg	19	10	5	4
Gebied achter de Schaapskooi	De mezenkastjes werden goed bezet. Het kastje van de grauwe vliegenvangers werd eerst gebruikt door de roodborst en daarna door de grauwe vliegenvangers.			
Deelname project Meet de Mees 2025. Zie elders in deze Dompheern.				



Torenvalk: Erg mager in 2024. Oorzaak onbekend.
2025 is het jaar van de torenvalk met veel extra
aandacht en onderzoek. Zie het artikel elders in
deze *Dompheern*.

Zwarte sterns: Heel slecht seizoen. Van de 5 broed-
paren was er slechts 1 succesvol met 2 uitgevlogen
jongen. Oorzaak onbekend.

Op enkele locaties werden de nestkastjes schoon-
gemaakt, daarbij noteerden we enkele bijzonder-
heden (zie Tabel 3).

Huiswaluwtoeren: De huiswaluwtoeren achter de
Schaapskooi heeft ook in 2024 nog geen broedge-
vallen opgeleverd.

Ooievaars: Door het natte voorjaar mislukte het broedsel achter de Schaapskooi. Inmiddels is de nestpaal met het nest vervangen. Zie het artikel van Arie Versluis in *De Dompfoorn*, december 2024.

Ijsvogels: We hebben geen gegevens van de resultaten bij de nestplaatsen die we onderhouden. Op enkele locaties werd wel gebroed. Bij het Hertenkamp in Vianen werd de ijsvogelwand opgeknapt. Zie elders in deze *Dompfoorn* het verslag daarvan.

Afsluitend: Al met al een matig seizoen! De oproep in *De Dompfoorn* om aanwezige uilen te melden, heeft nog niets opgeleverd. Al onze nestkasten zijn schoongemaakt in het najaar. Op verzoek van de Stichting Hertenkamp Vianen hebben we de daar aanwezige nestkasten schoongemaakt en sommige een andere plek gegeven. De resultaten hopen we voortaan op te nemen in dit verslag. Nu wachten we weer op het voorjaar. We willen proberen op tijd de bosuilenbroedparen te monitoren. Eind april starten we dan met de vlotjes van de zwarte

sterns en daarna doen we controles bij de andere kasten. De verkoop van onze nestkasten, groot en klein ging het hele jaar door en de voorraad werd steeds aangevuld. Bedankt (nestkast)bouwwerkers!

Vogelcursus 2024

De cursus voor beginnende vogelaars werd opnieuw een succes! Een grote groep volgde de vier cursusavonden en de acht excursies. Ook vanaf deze plaats Hans de Braal bedankt voor de leerzame avonden en de leden van de vogelwerkgroep bedankt voor het begeleiden van de excursies. Mariëtte van Koevorden maakte er mooie verslagen over, ze verschenen in *De Dompfoorn* en op de website. Zo'n cursus blijkt een prima middel om mensen enthousiast(er) te maken voor de ons omringende natuur en vogels. Dus: wordt vervolgd in 2025.

Arie Versluis, Piet Solleveld, Rien de Keijzer en
Chris Kramer.

Bestuur

In 2024 heeft het bestuur veel aandacht besteed aan de uitvoering van het toekomstplan. Communicatie was een van de speerpunten. De website draait nu goed en wordt bijgehouden door Henk Looij. Daarmee hebben we een goede communicatielijntje naar buiten. Het foldermateriaal is in lijn met de website gebracht.

De financiële administratie is helemaal op orde gebracht en wordt nu bijgehouden door Arina Bogerd, die het penningmeesterschap heeft overgenomen van Etta Eleveld. Het is voor het bestuur nu makkelijker geworden om de financiën te monitoren en waar nodig bij te sturen.

De Open Dag was succesvol. Er was veel aanloop en er waren ook weer veel activiteiten. De werkgroepen hebben zich goed kunnen presenteren. Daarnaast was er samenwerking met o.a. de gemeente, de Dierenambulance, Waardlanden en het Natuurfotografengilde.

In 2024 heeft de gemeente ons weer goed weten te vinden. We hebben voor de gemeente egehuisjes mogen maken en die zijn tijdens de Open Dag uitgereikt aan inwoners. Verschillende fracties hebben ons ook nu weer input gevraagd voor be-

Christa Hendriksen

sluiten. Ambtelijk is onze input gevraagd voor het locatieprofiel voor Put Middelwaard in Vianen.

We hebben samen met het Utrechts Landschap goede gesprekken gevoerd met de organisatoren van twee festivals bij Put Middelwaard. Deze gesprekken hebben geleid tot een aanpassing van het programma en een betere inpassing van de natuur in de plannen.

De samenwerking met stichting Duurzaam Vijfheerenlanden heeft dit jaar vorm gekregen. Onze educatieactiviteiten worden in hun brochure en op hun website gepromoot. Chris Kramer coördineert voor de educatiewerkgroep de activiteiten die daaruit voortvloeien.

Op 31 december 2024 bedroeg het aantal leden 778. In 2024 hadden we het overlijden te betreuren van Peter Stappershoef, Gerrit Groothuis en Willebrord Dorresteyn, die actief waren voor de vereniging. Ook overleed Ad Sprang, in het verleden jarenlang coördinator van de kerkuilenwerkgroep.

Voorzitter Christa Hendriksen heeft eind 2024 haar werkzaamheden als voorzitter overgedragen aan Frans Broekhof.

Afgelopen jaar gebeurde veel bij de werkgroep. Verlies van oud-medewerkers (Gerrit Grootuis, Peter Stappershoef) en het stoppen van een aantal medewerkers vanwege leeftijd en lichamelijke ongemakken, samenwerking met de Stichting Heerlijkheid Vijfheerenlanden, schenking van een accu-stokkettingzaag, nieuwe helmen, ladderkeuring, cursus knotwilgen zagen en een bijdrage aan de Open Dag. Er vallen knot- en snoeiadressen af, maar er komen ook weer nieuwe adressen bij. We kunnen het met kunst en vliegwerk bijhouden.

Knotploeg

Afgelopen jaar hebben we veel last gehad van de langdurige regenval. We konden de knotwilgen wel knotten, maar er was geen gelegenheid om de takken te laten versnipperen. De bodem was veel te nat. We zouden diepe sporen achterlaten van de tractor met versnipperaar. Op de dagen dat we konden versnipperen waren we bezig van 7.30 u tot 21.30 uur.

We hebben op 13 adressen 467 wilgeneknot en laten versnipperen.

Veiligheid staat bij ons hoog in het vaandel. Uiteraard gaat niet altijd op alles goed volgens de regels. Er gebeuren ook kleine ongevallen zoals te water raken, met een voertuig in een sloot belanden om vervolgens door de brandweer eruit gehaald te worden. Snoeischaren die het begeven. Kettingen van de zagen die breken of bot worden.

In het begin van ons jaar is er altijd een knotzaterdag met de Lions uit Vianen met ondersteuning van een aantal werkgroepleden.

Dit jaar was er weer een oudejaarsknot met na afloop gezellig samenzijn met snert, broodje worst en een drankje.

Snoeiploeg

Naast het wilgen knotten worden er door de werkgroep Landschapsbeheer op woensdagen hoogstamfruitbomen gesnoeid. Dit gebeurt enerzijds in de vaste boomgaard van de familie Bikker in Schoonrewoerd, anderzijds bij particulieren die dit aan ons gevraagd hebben.

Jarenlang gebeurde dit aan het eind van het knotseizoen. Nu is er een apart groepje snoeiers gestart. Dit omdat de hoeveelheid werk toeneemt. Het groepje bestaat uit 6 snoeiers. We kunnen hier steeds versterking bij gebruiken. Ervaring is een pre, maar we kunnen nieuwe vrijwilligers ook werkende weg opleiden.

Het snoeiwerk bij particulieren gebeurt gratis als we het vruchtgebruik van de boomgaard krijgen, dat wil zeggen de vereniging mag dan de peren en appels oogsten. Worden deze zelf door de eigenaar geplukt en gebruikt, dan vraagt de vereniging een vergoeding voor de kosten die we maken. Doel van dit alles is het behoud van de hoogstamfruitbomen in het landschap van de Vijfheerenlanden.

Gelukkig hebben we in 2024 een aantal boomgaarden gesnoeid die een aantal jaren niet aan de beurt waren gekomen en er nu weer goed bijstaan. Met de aparte groep snoeiers hopen we de onder ons vallende boomgaarden in betere conditie te houden.

Naast de snoeiwerkzaamheden op woensdagen wordt er op zaterdagen gesnoeid in de boomgaard in Hagestein die de vereniging pacht. Zie het verslag van Ruth van Bruggen. Ook hier zijn nieuwe vrijwilligers altijd welkom.

Enkele getallen om te weten

We hebben 12 boomgaarden in onderhoud en daar plukken we onze vruchten van.

Op de 12 plukadressen hebben we 646,5 kisten fruit geplukt. Gemiddeld 20 kg, dat is dus 12.930 kg (appels en peren).

We hebben 571 kratten naar de koelcel van Wim Scherpenzeel gebracht (11.420 kg).

Al met al zijn wij allen tevreden en genieten van de het buiten zijn en in de natuur.

Ik hoop dat het u inspireert. Neem dus gerust contact op met de Natuur- en Vogelwacht Vijfheerenlanden. Telefoon en e-mail vindt u achterin *De Dompfoorn*.

Aan het begin en einde van het jaar werd er weer elke zaterdagochtend, en soms nog vaker, gesnoeid. Dit jaar hadden de snoeiers te kampen met gezondheidsproblemen en slecht weer. Verder de

jaarlijkse activiteiten: snoeihout opruimen, gras maaien en ladders insmeren. Om de boomgaard in de omgeving wat meer bekendheid te geven is de Facebook-account "Boomgaard Biezenweg MH" in-

gericht. De boomgaard wordt beschreven en er staat in wat we er zoal doen. En er staan natuurlijk bijpassende foto's bij. Als er iets bijzonders is, komt er een bericht bij. Soms attenderen we op andere Facebook-accounts (bijvoorbeeld "Ons Hoef en Haag") op die van ons, bijvoorbeeld in de bloesemtijd, om eens te komen kijken en als er gratis suikerperen met spoed afgehaald konden worden (het was 29°C).

De boomgaard neemt deel aan een onderzoek van de Wageningen University and Research naar het verschijnsel dat neusrot in Conference-peren in extensief beheerde boomgaarden veel minder vaak voorkomt dan in moderne, intensief beheerde boomgaarden. Er worden in de loop van het jaar monsters van de bladeren en de planten eromheen genomen om het voorkomen van bepaalde micro-organismen te onderzoeken.



In oktober was er nog een flinke oogst Zwijndrechtse Wijnperen

Onze vereniging heeft in een reactie op de plannen voor het bedrijventerrein Gaasperwaard 3, rond de boomgaard, gevraagd het groen te ontzien. Er is vrijwel niets mee gedaan maar we konden voorkomen dat het diep in een la werd weggestopt.

De fruitopbrengst was matig, er waren weinig Goudreinetten maar aardig wat zoete appels.

Voor de open dag konden we heel wat Gieser Wildeman-peren bij de Schaapskooi brengen. Daarna konden we door de samenwerking met de Stichting Heerlijkheid nog een paar weken langer doorplukken, wat nog 900 kg peren opleverde. Met hulp van extra plukkers lukte het om de boomgaard helemaal leeg te plukken.

Beheer Schaapskooi

Ook in 2024 stond het team weer klaar bij allerlei activiteiten welke in of bij De Schaapskooi werden georganiseerd. Deze worden vaak ook door andere werkgroepen georganiseerd maar wij zorgen dat het gebouw schoon, warm en naar behoefte is ingericht. Ook bemensen wij dan meestal de bar en zorgen voor koffie, thee en indien nodig voor de catering.

Veel activiteiten zijn al jaren min of meer gelijk, vaste waarden zijn onze presentaties op donderdagavonden in het winterseizoen, een vogelcursus en ontvangsten van allerlei externe clubs zoals o.a. het Natuurfotografengilde en de Nederlandse Entomologische Vereniging. Verder ontvingen we heel wat groepen voor bijvoorbeeld een excursie of presentatie. Wij zorgen dan voor een presenta-

Arie Versluis

tor, een cursusleider en uiteraard ook weer voor de catering, ik noem er enkele. Op 3 april maakte het team van BNN-VARA Vroege Vogels filmopnamen langs de Diefdijk en rondom het Schoonrewoerdse wiel. Menno Bentveld en zijn crew gebruikten deze dag bij ons in de grote zaal een lunch.

Vogelbescherming Nederland organiseerde op 13 april een leuke dag voor hun vrijwillige natuurgidsen uit grote delen van Nederland, afgelopen jaar gebeurde dat in De Schaapskooi.

Het werd voor ons een drukke dag, na het ochtendprogramma en een uitgebreide lunch ging men op pad. Zij werden door Chris Kramer en Paul van der Waal meegenomen op excursie naar De Zouweboezem of de Everdinger Waarden, bij terugkomst wachtte een hapje en drankje. Onze

eigen regering, het college van B en W van Vijfheerenlanden, was 4 juni bezig met een verkennende fietstocht langs hotspots in onze fraaie gemeente. Bij ons werd ook gestopt en tijdens de koffie mocht ik vertellen over het opgestarte egelkastenproject waar wij samen met Team Duurzaamheid van de gemeente aan werken. Ik schreef over dit project in de vorige *Domphoorn*.

Jarenlang verkochten wij ons eigen hoogstamfruitsap per glas, per fles en per doos aan leden en passanten, ook stonden deze producten bij detaillisten in de regio. Dit laatste is per 8 oktober gestopt en scheelt veel werk ook voor onze administratie. Een laatste levering ging naar AH Vianen, het resterende sap is nog in De Schaapskooi te koop zolang de voorraad strekt, daarna is er sap uit onze samenwerking met Stichting Heerlijkheid Vijfheerenlanden. Ook hierover schreef ik in de vorige *Domphoorn*.

Tot zover over onze horeca en commerciële werkzaamheden, maar er is meer te doen

In ons team hebben we gelukkig ook mensen met technische ervaring, er zijn regelmatig onderhoudsklussen groot of klein welke zij voor ons kunnen oplossen. Ook enkele mensen met groene vingers rekenen wij tot ons team. Zij steken jaarlijks vele uren in het maaien, wieden, snoeien, opruimen en grindharken van onze grote buitenruimte. Dit groepje wordt meestal niet opgemerkt, maar we zouden het zeker merken als ze er niet zijn.

Voor het inmiddels begonnen jaar staan weer allerlei activiteiten op de agenda, maar niet alles staat altijd in *De Domphoorn*. Houd daarom onze website en de sociale media in de gaten en blader wekelijks even door *Het Kontakt*.

Kom zeker nog eens kijken het team staat weer paraat voor een koffie, een sapje of een praatje.

Werkgroep verzamelingen

Cornelis (Cees) Gielis

Het jaar 2024 is voor deze werkgroep stormachtig verlopen.

Met het oog op het verkrijgen van een otter en een bever was er de noodzaak een vergunning te verkrijgen voor zowel het laten opzetten van dit soort dieren alsmede het houden ervan in een collectie. Deze vergunningen worden uitgegeven door de Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland (RVO). De administratieve rompslomp die nodig is voor het verkrijgen van deze vergunningen, en om zelfs in contact te komen met het RVO, is zeer omslachtig en heeft uit eindelijk meer dan 6 maanden geduurd.

Wel waren de otter en bever intussen door de preparateur in behandeling genomen, in afwachting van de vergunningen. Toen deze er uiteindelijk waren, was het afwerken van de voorbereekte huiden en het maken van de kunstlichamen in enkele maanden geschied. Het resultaat kon dan ook op onze Open Dag in september getoond worden.

De **bever** was afkomstig uit de omgeving van Leerdam en door een verkeersongeval omgekomen.

De **otter** was eveneens een verkeersslachtoffer en werd ons door een bevriende boswachter uit de regio de Wieden/Weerribben ter hand gesteld.

Daarnaast bezorgde hij ons een **boomarter**. Uit andere bronnen hebben we ook nog een **wilde eend (woord)** aan de opgezette dieren kunnen toevoegen.

Aan de schedelcollectie werden naast een **das** nog enkele vogelschedels toegevoegd.

Wat zit er nog in het vat? Reeds lange tijd wachten we op de knobbelzwaan die in vlucht in de Grote Zaal moet komen. Het verhaal hiervan is er een van tegenslagen. Bij de preparateur waar het beest geprepareerd zou worden, ontdooide de vriezers door een stroomstoring. Hierdoor ging de door ons aangeleverde zwaan verloren. Tot mijn geluk meldde de andere preparateur die voor ons dieren opzet, dat hij er in de vriezer een had liggen die te gebruiken was. Helaas, bij een grote brand bij een houthandel in Lekkerkerk, naast het gebouw waar deze preparateur werkt, werd niet alleen de stroom uitgezet door de brandweer, maar ontstond ook veel rook- en roetschade. Dus, de tweede kans op een zwaan viel weer in het (blus)water. Hoe nu verder? Het ziet ernaar uit dat via contacten ik toch weer een mogelijkheid heb een **knobbelzwaan** op te laten zetten, maar de uitkomst hiervan is niet geheel zeker.

Wat zit er verder nog in de pijplijn? Door de vondst van een aantal muizensoorten (met dank een stel zeer ijverige kerkuilen), krijgen we een vrijwel compleet overzicht van de in onze regio voorkomende muizen. Als laatste ligt er een fraai op kleur zijnde mannelijke **sperwer** bij de preparateur, en heeft de vereniging van nog enkele vogelsoorten de kop in de vriezer, om de schedelcollectie uit te breiden.

De plantenwerkgroep heeft een jaarrond programma. 's Winters is er een winterprogramma met lezingen eenmaal per maand en 's zomers (van april tot september) gaan we om de andere week het veld in.

Het zomerprogramma was zoals inmiddels gebruikelijk een afwisseling van inventarisatiewerk en excursies naar terreinen met interessante flora.

De inventarisaties zijn en blijven een belangrijk element van het programma om daarmee te helpen de kennis van de flora in de Vijfheerenlanden te vergroten.

Voor het Zuid-Hollands Landschap zijn in een aantal terreinen slootinventarisaties gedaan. Dit gaf overall hetzelfde teleurstellende resultaat: kale, lege sloten met alleen in sommige sloten nog aardig wat gele plomp of soms vrij massaal loos blaasjeskruid. Dit in sloten waar in de jaren '90 nog gevarieerde slootvegetaties werden gevonden.

We hebben er al eerder in *De Dompfoorn* over geschreven: het is een fenomeen dat zich niet alleen in onze streek voordoet, maar vrij algemeen in Nederland. Het wordt toegeschreven aan de opmars van de Amerikaanse rivierkreeften.

Daarnaast is, ook voor het Zuid-Hollands Landschap, onderzoek gedaan naar de verspreiding van een aantal kenmerkende soorten, zoals veldsalie, in het natuurgebied de Luistenbuul. We zijn daar twee keer geweest en wat opviel was de enorme konijnensterfte die had toegeslagen tussen die twee bezoeken.

Vast onderdeel is de inventarisatie van een kilometerhok in de Vijfheerenlanden dat tot op heden matig of slecht geïnventariseerd is. Voor dit jaar was een kilometerhok in Lakerveld gekozen. Door de hulp van het Collectief Alblasserwaard en Vijfheerenlanden kunnen we steeds bij deelnemende boerenbedrijven het land in voor inventarisaties.

In die percelen vonden we best gevarieerde oevervegetaties. Maar helaas, ook in deze percelen was de vegetatie in de sloten teleurstellend.

In totaal zijn in dit kilometerhok 274 verschillende plantensoorten geturfd, waar er daarvoor maar 102 soorten waren gemeld.

De jaarlijkse floristische excursie ging dit keer naar Oostvoorne. Een prachtig floristisch luilekkerland! Door het natte voorjaar waren de natte duinvalleien echter zo nat, dat we de flora van die duinvalleien niet echt hebben kunnen bekijken.

Maar het gebied is zo mooi dat we er vast nog wel een keer naartoe gaan!

Het winterprogramma had een variëteit aan lezingen over (wilde) planten, waaronder flora van de Eiffel, plantenmetabolismen en stroomdalgraslandgemeenschappen. Dit jaar was in het winterprogramma een mossendeterminatieavond en een mossenexcursie opgenomen. Beide met veel succes. Ook in het komende winterprogramma zijn een excursie en een determinatieavond opgenomen.

Deze werkwijze met een winterprogramma en een zomerprogramma met afwisseling van inventarisatiewerk en excursies naar leuke gebieden wordt in 2025 voortgezet. In 2025 staan een aantal bezoeken aan terreinen van het Utrechts Landschap en het Zuid-Hollands Landschap op het programma en willen we de weer naar het Waterbergingsgebied Vierhoeven om te zien hoe de flora zich daar ontwikkelt.

Aan de activiteiten werd doorgaans door 10-12 personen deelgenomen. Het kennisniveau is zeer uiteenlopend, maar ook als je beginnend florist ben, ben je van harte welkom.

Veldsalie. Foto Willebrord Dorresteyn.



De resultaten van het overzetten in 2024 staan keurig uitgewerkt op onze website: Werkgroepen – Amfibieën – [rapportage paddentrek](#). Ook een meerjarenoverzicht is daar te vinden. Onze resultaten worden gedeeld met stichting RAVON ([www.ravon.nl](#)).

De groepsapp om elkaar op de hoogte te houden van wat er speelt tijdens de trek, telt op dit ogen-

blik 19 leden. Blij zijn we geweest met nieuwe aanmeldingen van (ook jonge) enthousiaste vrijwilligers na publicatie in de media. Een gedreven groep overzetters gaat op pad en helpt adequaat bij alle voorbereidingen die hiervoor nodig zijn.

Daarbij geholpen door de gemeente Vijfheerenlanden die de hekken en borden plaatst voor de veiligheid van dit gebeuren. Klasse!

Werkgroep presentatieavonden

Teus van Ravesteijn

De avonden in deel 1 (januari t/m maart) waren goed bezocht, met een gemiddelde van 55 personen.

We hadden Daan van der Vliet bij de leden voor ledenavond. Nog nooit hadden we zo'n jonge spreker gehad. 14 jaar en dan een goede presentatie geven. Dat belooft wat voor de toekomst.

In deel 2 (oktober t/m december), hebben we geweldige resultaten geboekt wat betreft de bezoekersaantallen. Het begon met 88 bezoekers en eindigde met 52 bezoekers. Het gemiddelde was 67 personen.

Gelukkig waren veel mensen bereid voor een redelijk bedrag te spreken, dit wordt wel steeds moeilijker. Er werden wel iets minder lootjes verkocht, dat is jammer. Toch hadden we een mooi positief resultaat. Dit is mede mogelijk gemaakt door Etta (lootjes), Arie, Siska en Cees die achter de bar stonden. Bedankt hiervoor.

Het is fijn dat we een vaste kern van trouwe bezoekers hebben, aangevuld met passanten. Dus sluiten we dit jaar af met een positief gevoel.

Overzicht presentatieavonden 2024

Deel 1

Spreker	Onderwerp	Datum	Bezoekers
Henk Tromp	Natuur in eigen land	1/11/2024	59
Luc Hoogenstein	Mijn 1000 soorten tuin	1/25/2024	54
Eric Gibcus, Erik Leisink & Gijs Jongeleen	Onderwaterfotografie in Zuidoost-Azië	2/8/2024	41
Gerrit Jan Klop	De nevelwouden van Equador	2/22/2024	45
Astrid Kant	Weidevogels	3/7/2024	75
Johan Scholtens	De kunst van tuinvogelfotografie	Leden voor leden 3/21/2024	70
Harco Buunk	Mijn reis naar De Schaapskooi		
Daan van der Vliet	Mijn fotohobby in de natuur		
Frans Broekhof	De Amsterdamse Waterleidingduinen		
Totaal aantal bezoekers			344

Deel 2

Spreker	Onderwerp	Datum	Bezoekers
Annette van Berkel en Kars Veling	Hoe gaat het met de dagvlinders?	10/10/2024	88
Pieter van Breugel	Wilde bijen	10/24/2024	75
Hans de Braal	Winter aan de kust	11/7/2024	58
Jonathan Leeuwis	De Biesbosch, een bijzonder zoetwatertijdgebied. Uniek in Europa en de wereld.	11/21/2024	75
Teus van Ravesteijn	Het Bargerveen, groot hoogveengebied in Nederland	12/5/2024	52
Bert Vos	De gierzwaluwen van kasteel Waardenburg	12/19/2024	52
Totaal aantal bezoekers			400

We hebben dit jaar 20 excursies georganiseerd, met in totaal 245 deelnemers. Zie de tabel, waarin ook is vermeld van welke excursies verslag is gedaan in *De Dompfoorn*. Hieronder melden we kort iets over de excursies waarvan geen verslag is verschenen.

De eerste was op 21 januari rond de Koornwaardplas bij Heukelum. We zien o.a. zwarte mees, putter en groenling, smienten en dodaars.

We gaan tweemaal op zoek naar stinzenplanten. Op 9 maart bezoeken we Kasteel Rijnhuizen in Nieuwegein. Voor het kasteel staan honderden krokussen in bloei. Ook staan er voorjaarshelmbloemen, bosanemonen, een aantal soorten nieskruid en sterhyacinten. Ook zien we grote mammoetbomen en moerascipressen.

In de kasteeltuin van Neerijnen vinden we op 17 maart o.a. blauwe anemoon, winterakoniet, daslook en Kievitsbloemen.

Op 7 april gaan we naar de Zouweboezem, waar

we o.a. rietzanger, snor, purperreiger, Cetti's zanger, rietgors, bruine kiekendief, grutto, lepelaar en tafeleend treffen.

14 april gaat de excursie naar de Berkenwoudse Driehoek in de Krimpenerwaard. We zien hier slob-eend, grutto, winterkoning, pijlstaart, roerdomp, groenling, putter en visdief.

Op 5 en 12 mei gaan we met Eduard vogels kijken bij Werk aan 't Spoel en Everdingen. We spotten hier elk jaar de ijsvogel, lepelaar, gierzwaluw, kneu, grasmus, visdief, grote zilverreiger en roodborstta-puit.

De op 30 augustus geplande snorkelexcursie in het Grevelingenmeer met Lida is niet doorgegaan.

De laatste excursie van 2024 was in de Flevopolder, hier is nog geen verslag van.

Jules Klees gaat onze excursiecommissie verlaten, in de afgelopen 20 jaar heeft Jules heel veel excursies voor ons bedacht en verzorgd. Reuze bedankt, Jules!

Datum	Gids	Terrein	Hoofdonderwerp	Deelnemers	Dompfoorn
21-Jan	Bart	Rond Koornwaardplas	Vogels	8	
3-mrt	Bart (Eduard)	Biesbosch	Vogels	24	
9-mrt	Bart	Kasteel Rijnhuizen, stinzenplanten	Vogels en planten	9	
17-mrt	Bart	Kasteel Neerijnen, stinzenplanten	Vogels	10	
7-apr	Bart	De Zouwe	Vogels	19	
14-apr	Koos	Berkenwoudse Driehoek	Vogels	12	
22-29 april	Bart	Texel, excursieweek	Vogels	20	jun-24
5-mei	Eduard	Everdingen	Vogels	13	
12-mei	Eduard	Everdingen	Vogels	11	
19-mei	Koos	Dommeldal bij Riethoven	Vogels	7	jun-24
4-jun	Lida	Orchideeën in het Grevelingenmeer	Orchideeën	8	sep-24
16-jun	Bart	Donkse Laagten	Planten en vogels	8	sep-24
30-jun	Lida	Kennemermeer bij IJmuiden	Planten	16	sep-24
13-jul	Dirk (Dick)	Duinen van Oostvoorne	Planten	7	sep-24
18-aug	Eduard	Schouwen-Duiveland, Plan Tureluur	Vogels	10	sep-24
29-sep	Koos	Uiterwaarden Hurwenen	Vogels	12	dec-24
15-okt	Frans	Amsterdamse Waterleidingduinen	Damhertenbrons	16	dec-24
20-okt	Lida	Kaapse Bossen	Paddenstoelen	13	dec-24
17-nov	Lida	Lingebos	Paddenstoelen	14	mrt-25
15-dec	Eduard	Flevopolder	Vogels	8	

Het jaar 2024 gaf een forse uitbreiding van het aantal activiteiten voor wat betreft educatie. Hieronder vallen activiteiten die we zelf organiseren en activiteiten op verzoek van anderen (Stichting Bindkracht, scholen, kinderfeestjes en clubuitjes). In totaal 46 (in 2023: 35) activiteiten! Hiernaast een overzicht.

Samenvattend

Al met al was 2024 een mooi jaar voor onze werkgroep. We hebben met name geprobeerd meer scholen te bereiken. Door de samenwerking met de gemeente VHL gaat dat steeds beter. Denk aan het Egelkastenproject.

Bijna 1000 kinderen en volwassenen kwamen door ons in contact met de natuur. In *De Dompfoorn* stonden meerdere sfeerverslagen van natuuractiviteiten. Mooi is ook dat kinderen begeleid worden door (groot)ouders, die hen naar onze activiteiten brengen en meedoen, en daar ook enthousiast van worden.

Een vast groepje vrijwilligers voeren de activiteiten/lessen uit, met heel veel plezier! Dank jullie wel daarvoor. Onze namen: Aart, Siska, Sjanie, Paul, Chris, Lida en Pieter en nu ook Rika. We willen ook Henk Looij hierbij betrekken, die regelmatig onze activiteiten bezoekt en met zijn camera alles professioneel vastlegt en bijvoorbeeld op onze website publiceert.

Samenwerking met Groene Weelde

Groene Weelde is een onderdeel van Stichting Duurzaam Vijfheerenlanden. De stichting richt zich o.a. op natuureducatie op de scholen in de VHL.

Op hun website staan gastlessen vermeld, die wij als Educatiewerkgroep verzorgen. Scholen kunnen via de website van Groene Weelde de NME-gids raadplegen en inschrijven op ons aanbod. Wij richten ons steeds op natuurbeleving met aandacht voor de basiskwaliteit soorten, die eigenlijk alle kinderen behoren te kennen. En dan niet uit een boek of digitaal, maar uit de waarneming en omgang met deze planten en dieren.

Allereerst onze eigen activiteiten:

Periode	Activiteit	Aantal kinderen
jan	Nestkastje/notenrekje	29
feb	Uilen dag	40
apr - mei	Jeugd vogelexcursies 4x	12
jun	Slootjes dag 2x	13
jun - aug	Gezinswandelingen 8x	117*)
aug	Jeugdnatuurweek 2x	7
sep	Open Dag	50
okt	Paddenstoelenmiddag	12
okt	Herfstwandeling	22
dec	Vogelvoer maken	24

*) Meest volwassenen

Overige activiteiten:

Workshops samen met Stichting Bindkracht

Periode	Activiteit	Aantal kinderen
mei-juni	Natuur ontdektocht	11
	Beverssporen Everdingen	14
	Uiterwaard Lexmond	11
	Middelwaard Vianen	10
	Leerdam-Noord slootwerk	11

Opmerking: Deze workshops werden op diverse locaties gegeven en zeer gewaardeerd door de kinderen en hun begeleiders. We troffen het steeds met het weer!

Lessen op/voor scholen

School	Activiteit	Aantal kinderen
Gorinchem	Vogelvoer gemaakt	25
Hei- en Boeicop	Vogelvoer gemaakt	23
Leerdam	Vogelvoer gemaakt 2x	47
Ameide	Zouweboezem 2x	42
Leerdam	Herfstblaadjes 2x	36
Gouda	Veldlessen gymnasium	56
Nieuwland	Egelworkshop	10

Anders

10 keer verzorgden we een kinderfeestje, een clubuitje, familie- en ouderenmiddag.	200*)
Ook waren we actief op de personeelsdag van de gemeente Vijfheerenlanden.	

*) Onder wie volwassenen.

ELK VOGELTJE ZINGT ZOALS HET GEBEKT IS

Jolanda Lemcke

De lente komt eraan... de tijd van de zingende vogels. Het seizoen van roepen, baltsen, verleiden en territorium uitzetten gaat beginnen. De partnervogel die ver weg op trek is gegaan, moet worden teruggelokt. De eigen plek moet worden bevochten, kortom: het wordt weer druk in de tuin. De winterkoning fluit zijn schelle deuntje enthousiaster dan de afgelopen maanden. De mussen sjiipen als altijd, maar het gemoedelijke is verdwenen. Het is allemaal wat steviger, wat passiever. Terwijl ik de bollen uit de grond kijk, scharrelt het roodborstje rond op zoek naar interessante hapjes. Haar/zijn waarschuwend kreetjes en steentjes-tik-geluiden hoor ik voortdurend om me heen. Ik hoor het tjokkelen van de vink en de vinkenslag. Ik zie de mezen en de spreuwen (wat kunnen die een brede variatie van geluidjes maken!). Wat een heerlijkheid: ik hoor de vogels weer! De stille tijd is voorbij.

Elk najaar haken we de caravan achter de auto en proberen we die stilte van de herfst iets uit te stellen door naar het warmere zuiden te reizen. In een kleine week bereiken we de landstreek de Gers in Frankrijk. Een glooiend landschap met veel akker- en wijnbouw, kleine dorpjes en smalle wegen. De mensen hebben er een trage levenswijze en dat bevalt ons zeer. Op heldere dagen zie je de toppen van de Pyreneeën aan de horizon. Eenmaal op de camping, waar we graag en al jaren komen, valt het me direct op: ik hoor... vogels.

Hier komt de herfst natuurlijk ook, maar net wat later. Hier dreunt het verkeer niet zo veelvuldig langs. Hier is het stiller, zonniger en warmer. Ik zet de stoelen buiten en ga zitten, luisteren... naar het koerende geluid van een duif, het kokkeren van de fazant, het krassen van drie kraaien verderop in het maisveld. Zo mooi.

Vlakkig is een groter meer: het Etang de Moura. Het is aangemerkt als kwetsbaar natuurgebied en wordt beheerd door de Departementale Raad van de Gers. Het is één van de zestien Etangs de l'Armagnac, die ook deel uitmaken van het Natura 2000-project. Het meer en naaste omgeving is met name voor vogels erg interessant. Er is open water, dichte begroeiing langs de kant met een variatie van hoge en lage bomen en struiken. Er zijn vele oude bomen, die deels afsterven en een bron van insecten en dus van eten vormen. Om het meer is een dijk gelegd. Over een deel daarvan kun je wandelen. Je hebt dan een ruim uitzicht over het water. Wandel je verder dan kom je in de omliggende ruigte waarbij op verschillende plaatsen met informatieborden wordt gewezen op zeldzame planten en/of dieren.





Wij gaan er graag heen. Verrekijker en foto-toestel mee, stevige schoenen aan, er is altijd wat te zien. We zien er bijna nooit andere mensen, wellicht is het niet zo bekend, maar dat maakt de plek eigenlijk alleen maar aantrekkelijker. Het 16 ha stukje natuur ligt midden tussen akkerbouwpercelen met vooral maisteelt en weilanden. In dit natte gebied voelen vooral watervogels zich thuis. Eenden snateren naar elkaar en ook ganzen dwalen rond in het water en op het gras. Ze gakkeren waarschuwend als wij te dichtbij komen. Ook vele soorten reigers hebben het hier prima naar de zin: de zilverreiger (de grote en de kleine), de blauwe reiger en de kleinere, witte koereiger zien we hier altijd in grote aantallen. Met name tegen de avond verzamelen zich honderden witte vogels in de bomen aan de rand van het meer. Het is een indrukwekkend gezicht als grote groepen komen aanvliegen, elkaar begroeten met onvriendelijke schreeuwgeluiden en een plekje zoeken in en onder de bomen. Als alle rumoer van fladderend landen, ruzie maken (want dat plekje was al bezet) en uitgebreid roepen en kwetteren naar elkaar tot rust komt, is het soms even stil. Tot de volgende groep aankomt en het ritueel opnieuw begint.

Hoewel stil... Dit jaar zijn we een aantal na-

middagen en avonden gaan kijken, fotograferen, wandelen en genieten. Bijna windstille avonden waren het en toen hoorde ik het voor het eerst: net voor het donker wordt en elke vogel zijn plekje lijkt te hebben gevonden, hoor je een soort van goedmoedig murmelen/brommen/koeren. Heel bijzonder.

Ik kon het geluid niet goed thuisbrengen. Eerst dachten we aan kikkers, of wellicht de beverratten die we heen en weer zagen schuifelen. Maar het leek toch meer van de vogels te komen. Ik kon het geluid niet goed van me af zetten (zoals je het geluid van de kraanvogel direct herkent en toch bijna niet kan omschrijven). De eerste avond verraste het geluid me en dacht ik er verder niet over na. Maar toen we het later weer hoorden en ik echt zeker dacht te weten dat dit geen kikkers, beverratten of reigergepruttel kon zijn, ben ik gaan zoeken...

Naast reigers zitten er ook heel wat aalscholvers in de bomen en ... lepelaars. Het duurde even voor ik die goed herkende. In de wolk van witte vogels dacht ik alleen maar aan zilverreigers tot me opviel dat ze voor een zilverreiger een vreemde houding hadden. Lepelaars vliegen met gestrekte nek, terwijl zilverreigers de nek intrekken. Ook als ze in de struiken/bomen staan is de houding van lepe-



laars echt anders: ze staan iets meer voorover. En wat natuurlijk opvalt is hun snavel. In de schemering van de avond kon ik dat aanvankelijk niet goed zien. Dat kwam mede omdat de lepelaars zaten te rusten: met de kop gedraaid naar achteren en de snavel tussen de vleugels gevouwen. Die snavel is echt heel bijzonder: het is werkelijk een grote platte lepel. In die lepel zitten groeven met gevoelige tastzintuigen. Zo kunnen ze ook in het donker en zelfs in troebel water hun prooi opsporen. Een gevangen prooi, denk aan stekelbaars, amfibieën, maar ook bijvoorbeeld libellenlarven, worden in de snavel in positie gebracht zodat ze achter in de keel kunnen worden gegoid. Lepelaars zijn prachtig. In Nederland kun je

hen ook steeds vaker zien. De grote witte vogels (80 tot 93 cm lang en met een spanwijdte van 120 tot 135 cm) houden wel van onze natte gebieden. Hun naam verwijst naar die opvallende lepelvormige snavel, niet alleen in het Nederlands, ook in het Engels wordt die snavel benoemd: Spoonbill, het Frans: Spatule en het Duits: Löffler. Die snavel is oranje als de vogel net uit het ei komt, evenals de poten. De snavel kleurt al snel grijsbruin en de poten worden al na enkele weken zwart. Onvolwassen lepelaars hebben zwarte vleugelpunten, daarmee is de gelijkenis met ooievaars weer wat groter. Misschien dat daarom de Noorse naam voor de lepelaar is: Skje-stork, lepel-ooievaar.





met een zachte K. Die oek-geluiden worden vaak meerdere keren achter elkaar herhaald. Poorter introduceerde daar het nieuwe Nederlandse werkwoord oeken voor. Het geluid is weliswaar zacht maar dat een lepelaar oekt is altijd te zien. Lepelaars bewegen hun snavel dan langzaam omhoog en tijdens het oeken houden ze de snavel horizontaal of iets omhoog en wordt de snavel licht geopend. Florent Lagarde, boswachter in Réserve Naturelle, Marais d'Orx (Landes, France) heeft het geluid ook gehoord en beschreven. Als hij het nabootst klinkt het als een soort zacht getoeter waar je ook een zacht huh? in zou kunnen horen."

In de broedtijd krijgen de vogels een wapperende kuif met gele punten, een oranje borstband en een orangerode keel. Na het broeden worden ze weer wit en verliezen ze ook de kuif. De lepelaar is één van de beschermingsuccessen van Vogelbescherming. Langs het Hollands Diep zien we ze vaak scharrelen in kleine groepen. Op de Ventjagersplaat en het eiland Tiengemeten in het Haringvliet kom je ze zeker tegen. Vanuit onze zeilboot heb ik ze al heel wat keren met de verrekijker kunnen bestuderen. Maar ook tijdens een wandeling langs de Lek kun je ze zien.

Op mijn zoektocht naar dat merkwaardige geluid kwam ik dus ook bij de lepelaar. Ik vond het volgende op de website van de werkgroep Lepelaar: "Onderzoekers als Ernst Poorter die vroeger met een schuiltentje in een kolonie lepelaars gingen observeren schrijven er al over. Poorter beschrijft het geluid als 'oek'

Ik ben er nog steeds niet zeker van of dit 'oeken' nu was wat we hoorden. De onderzoekers constateerden namelijk dat de vogels deze geluiden vooral maakten als ze in de ochtend zich klaarmaakten om te gaan vliegen. Zij hadden het idee dat de vogels zo overleg voerden over het tijdstip en de richting van de tocht. Ik hoorde het geluid juist in de avond, net voor het slapengaan.

Toch vind ik het een mooi idee: 'pratende' lepelaars die elkaar een goede nachtrust toe-oeken. In het laatste licht gingen wij ook zachtjes weg, terug naar de camping. Daar zaten we dan soms nog zeker een uur lang buiten. Luisteren naar de uilen. Vaak zat er één dichtbij en hoorde je verder weg de antwoorddroep, met zo'n prachtig bibbertje erin. "Hoor ze weer oehoeën," fluisterde ik. En mijn man oekte terug; "Huh?"

2025 IS HET JAAR VAN DE TORENVALK

Overgenomen van Vogelbescherming Nederland

Wie kent het verschijnsel niet? Langs de kant van de weg hangt een roofvogel klapwiekend stil in de lucht, speurend naar voedsel: een 'biddende' torenvalk. Helaas gaat het slecht met deze muizeneter. Daarom vragen Vogelbescherming en Sovon samen met enkele andere organisaties in 2025 extra aandacht voor de torenvalk.

In Nederland was de torenvalk lange tijd de talrijkste broedende roofvogel. Tegenwoordig is die plek ingenomen door de buizerd. Door gebruik van landbouwgif daalden de landelijke aantallen van de torenvalk rond 1960. Na een verbod op dat landbouwgif leefde de torenvalk weer even op. Helaas gaat hij sinds ongeveer 1990 opnieuw achteruit, met kleine oplevingen tijdens veldmuisrijke jaren. Tegenwoordig is nog maar een kwart over van de aantallen van halverwege vorige eeuw. Steeds intensiever grondgebruik maakt grote delen van het boerenland ongeschikt voor torenvalken.



Vogelbescherming Nederland en Sovon Vogelonderzoek Nederland roepen 2025 uit tot [Jaar van de Torenvalk](#). Door onderzoek en beschermingsactiviteiten in dit jaar dragen we bij aan betere leefomstandigheden voor vogels in het landelijk gebied.

Waar bidt de torenvalk?

Torenvalken zijn muizeneters die het vooral van de veldmuis moeten hebben. Als het aanbod van deze muizen schaars is, stappen ze noodgedwongen over op andere prooien of zoeken ze hun voedsel op andere plekken. Daarom zijn ze waarschijnlijk vaak langs wegen te zien. Mogelijk bevinden zich daar veel muizen of zijn ze daar makkelijker te grijpen, maar de vogels lopen ook meer risico op aanrijdingen. Om een beeld te krijgen van de verspreiding van torenvalken langs wegen organiseren we in



2025 de telling: ‘Waar bidt de torenvalk?’. Aansluitend op deze telling is het ook interessant om te weten wat een torenvalk eet als er weinig veldmuizen beschikbaar zijn. Analyse van camerabeelden van **Beleef de Lente** en nestcamera’s van particulieren kan hier inzicht in geven.

Nestkasten op de juiste plek

Leden van Vogelbescherming gaven eerder gul voor de torenvalk. Daardoor kunnen we nu op kansrijke plekken het leefgebied van de torenvalk verbeteren. Dit gaan we doen door nestkasten te plaatsen, maar ook door het voedselaanbod te verbeteren via het aanleggen van takkenrillen en muizenruiters. Daarnaast streven we naar het behouden en verbeteren van bestaande houtwallen en andere landschapsstructuren. Onderzoek tijdens het **Jaar van de Torenvalk** naar de landelijke dekking en bezetting van nestkasten en het broedsucces kan ons verdere aanwijzingen geven hoe we de torenvalk kunnen helpen en waar dat het meest nodig is.



Meedoen?

Iedereen kan meedoen aan het onderzoek in het **Jaar van de Torenvalk**. Begin 2025 starten de activiteiten. Kijk op <https://sovon.nl/tellen/telprojecten/jaar-van-de-torenvalk>

PROJECT MEET DE MEES 2025

Chris Kramer

In “Meet de Mees” willen we, in het broedseizoen 2025, dode koolmeesjongen en/of verlaten koolmeeseieren verzamelen om daarin bestrijdingsmiddelen te meten. Door onderzoekmonsters uit heel Nederland te verzamelen proberen we een zo goed mogelijk beeld van de verspreiding van bestrijdingsmiddelen over het land te krijgen.

Waarom dit onderzoek?

In Nederland groeit de zorg over de effecten van bestrijdingsmiddelen op de volksgezondheid en biodiversiteit. Om de effecten goed te kunnen onderzoeken is het noodzakelijk om te weten in hoeverre bestrijdingsmiddelen in onze directe leefomgeving voorkomen.

Door wie georganiseerd?

NESTKAST (NEtwerk voor STudies aan nest-KASTbroeders).

Hét landelijk netwerk waarin amateurnestkastonderzoekers (controleurs en ringers) en professionele nestkastonderzoekers, onder meer van het Vogeltrekstation (VT) en Sovon Vogelonderzoek Nederland, bij elkaar komen voor het verzamelen en uitwisselen van gegevens, wetenswaardigheden en ervaringen op het gebied van nestkastenonderzoek.

En wij doen graag mee!

ACTIVITEITENPAGINA

EXCURSIES MAART T/M NOVEMBER 2025

N.B.1 We verzamelen/vertrekken vanaf Benedictushof 132, 4133 AK Vianen.

N.B.2 Bij slecht weer: neem contact op met de gids of de excursie wel doorgaat.

- Zo 9 feb Excursie in de Biesbosch o.l.v. Eduard Polfliet. Mail: eduardpolfliet@casema.nl. Tel: 06 52 09 56 22. Vertrek 9:00 uur vanuit Vianen of Avelingen 9:20 uur.
- Zo 9 mrt Vogelexcursie naar de Korendijkse Slikken bij het Haringvliet o.l.v. Koos Maat. Tel: 06-27 23 63 72 of 0183-563 362. Mail: koosmaat@solcon.nl. Vertrek 9:00 uur vanuit Vianen of Avelingen 9:20 uur.
- Zo 6 apr Excursie naar Oude Buisse Heide onder Breda o.l.v. Koos Maat. Tel: 06-27 23 63 72 of 0183-563 362. Mail: koosmaat@solcon.nl. Vertrek 9:00 uur vanuit Vianen of Avelingen 9:20 uur.
- Zo 27 apr Vogelexcursie in De Zouwe o.l.v. Lida Hellingman. Mail: hellingsoet@ziggo.nl. Tel: 0347 373 935 of 06-2513 1099. Vertrek 9:00 uur vanaf het tunneltje onder de A27 bij de Zederik, aan het einde van de Driemolensweg. Of 8:40 uur vanuit Vianen. **Let op: deze excursie is verzet van 20 naar 27 april!**
- Zo 4 mei Vogels kijken bij Everdingen o.l.v. Eduard Polfliet. Mail: eduardpolfliet@casema.nl. Tel.: 06 52 09 56 22. Vertrek 9:00 uur vanuit Werk aan 't Spoel te Culemborg.
- Zo 25 mei Vogels kijken bij Everdingen o.l.v. Eduard Polfliet. Mail: eduardpolfliet@casema.nl. Tel.: 06 52 09 56 22. Vertrek 9:00 uur vanuit Werk aan 't Spoel te Culemborg.
- 9-16 mei Excursie naar Texel met 17 personen. Er is nog 1 weekend vrij van 9-12 mei, voor 2 personen. En nog 1 hele week vrij voor 1 vrouw. Info: Bart de Groot. Mail: bdegroot4@kpnmail.nl.
- 20-22 juni Driedaagse excursie naar Drenthe met Koos Maat. Is volgeboekt.
- Zo 17 aug Vogelexcursie naar Zeeuwse en Zuid-Hollandse eilanden en Plan Tureluur o.l.v. Eduard Polfliet, tel.: 06 52 09 56 22. Mail: eduardpolfliet@casema.nl. Vertrek 9 uur vanuit Vianen of 9:20 vanuit Avelingen.
- Zo 21 sep Excursie in de Biesbosch o.l.v. Eduard Polfliet. Mail: eduardpolfliet@casema.nl. Tel.: 06 52 09 56 22. . Vertrek 9 uur vanuit Vianen, of 9:20 uit Avelingen.
- Zo 5 okt Paddenstoelenexcursie bij Oisterwijk o.l.v. Lida Hellingman. Vertrek 9:00 uur vanuit Vianen. Mail: hellingsoet@ziggo.nl, tel: 0347 373 935 of 06-2513 1099
- Zo 16 nov Herfstwandeling bij de Regulieren (bij Culemborg) o.l.v. Koos Maat, tel: 06-27 23 63 72 of 0183-563 362. Mail: koosmaat@solcon.nl. Vertrek Vianen 9:00 uur.

EVENEMENTEN TOT EIND 2025

- Za 17 mei **Vijfheerenlanden Fietstocht.** Voor meer informatie: kijk t.z.t op de website.
- Za 27 sep **Open Dag** Natuur- en Vogelwacht Vijfheerenlanden.
- Za 26 okt **Nacht van de nacht.**
- Di 30 dec **Winterwandeling 2025** rond de Schaapskooi.

ACTIVITEITEN VOOR DE JEUGD

Even terugkijken

In de Kerstvakantie organiseerden we de twee traditionele activiteiten voor kinderen tot 12 jaar. De belangstelling was weer goed. Er werd vogelvoer gemaakt en er werd getimmerd aan een notenrekje, een pindakaas pothouder of een nestkastje. We begonnen steeds met een presentatie over vogels in de winter. We gingen natuurlijk ook nog vogels kijken rond de Schaapskooi.

In de eerste week na de Kerstvakantie stuurden we een mail aan de scholen om mee te doen aan onze Workshops Vogelvoer maken. Henk Looij zorgde voor een hele mooie flyer... en dat bleef niet zonder gevolgen. Bijna 20 groepen schreven hierop in. Met als gevolg dat we ruim 300 kinderen konden laten genieten. En de betreffende leerkrachten waren zeer onder de indruk van onze activiteiten.

Komende activiteiten. Het voorjaar komt er aan...

Dat wordt hopelijk weer een mooie tijd. Lees maar, dit zijn onze activiteiten.

Maart – april. We gaan opnieuw de scholen benaderen met een workshop, nu over uilen en uilenballen. Men kan kiezen tussen een workshop op school, of bij ons in de Schaapskooi. Dat is over het algemeen voor de scholen een stuk ingewikkelder, er is dan vervoer nodig van ouders. Wij komen ook graag naar de scholen. We zijn benieuwd naar de respons. **Zie ook de volgende pagina!**

Natuuravonturen... met vogels, insecten en bloemen

We willen dit voorjaar enkele struintochten maken met gezinnen/kinderen. We gaan letten op vogels. Dat is altijd spannend: welke gaan we zien? Meestal vliegen ze bij ons vandaan, helaas. Insecten en andere beestjes kunnen we in een loepotje vangen en mooi bekijken. Vervolgens kijken we naar de wilde bloemen, die kunnen we voorzichtig plukken en opplakken op karton. Kinderen zijn welkom, evenals de (groot)ouders. De kosten zijn 3 euro per kind. Leeftijd vanaf 8 jaar, jongere kinderen alleen met begeleiders. We lopen steeds door een (natuur)gebied en proberen zoveel mogelijk te ontdekken.

Za 29 mrt Van 14 - 16 uur. Struintocht: lopen door het bos achter de Schaapskooi

Za 12 apr Van 14 - 16 uur. Nationale Wilde Bijentelling. We beginnen met een presentatie over wilde bijen en we gaan ze buiten opzoeken en tellen. Wie doen er met ons mee?
Locatie: bij de Schaapskooi.

Za 26 apr Van 14 - 16 uur. Struintocht: lopen door het bos achter de Schaapskooi.

Voor de genoemde activiteiten geldt:

- Kosten: 3 euro per kind, begeleiders gratis. Na afloop is er appelsap en een koekje inbegrepen.
- De Schaapskooi is te vinden bij Over-Boeicop 15, 4145 NN Schoonrewoerd.
- Opgeven voor de genoemde activiteiten, is echt nodig. Dit kan bij C. Kramer, per email chr.kramer@outlook.com tot en met de voorafgaande dag.

Mei-juli: In deze periode willen we ons met name richten op **Natuuravonturen** met groepen schoolkinderen.

Op diverse locaties in onze streek kunnen scholen hieraan deelnemen. We maken een overzicht met geschikte plaatsen. Groepen kunnen onder leiding van hun begeleiders hier naar toe komen en we gaan op zoek naar: vogels, insecten en bloemen. We zijn benieuwd! Meer informatie komt later. En wie behoefte heeft aan een andere natuuractiviteit, op een ander moment, mag contact opnemen. Zie ook onze website.

EEN LEUKE MIDDAG OVER UILEN EN WAT ZIJ ETEN

In januari verzorgden Chris en Siska van de Werkgroep Educatie een middagles over uilen op de Floris Radewijnszschool in Leerdam. Henk Looij maakte foto's van het gebeuren. Hieronder staan er zes, op onze website zijn er meer te zien.



APPELVINK IN LEERDAMSE TUIN

Johan Scholtens stuurde eerder al spectaculaire foto's van een sperwer en gaaien, allemaal gemaakt in zijn tuin. Op 21 maart 2024 liet hij er op de leden-voor-ledenavond ook wat van zien. Hieronder een paar foto's van een mannelijke appelvink die vorig jaar november zijn tuin frequenteerde. Geen alledaagse vogel!



IN MEMORIAM WILLEBRORD DORRESTEIJN

Op 26 november 2024 ontvingen we het vreselijke bericht dat een dag eerder Willebrord Dorresteijn, actief lid van de plantenwerkgroep, aan een hartstilstand was overleden. Dat was een grote klap, want niets wees erop dat hij gezondheidsproblemen had.

Willebrord en zijn vrouw Willy waren al in de jaren '80 van de vorige eeuw actief geworden voor de plantenwerkgroep van de KNNV Utrecht en voor de Mycologische Vereniging. Hoewel zij naar De Meern waren verhuisd, gingen ze sinds een jaar of zeven geleden steeds meer meedoen met de Natuur- en Vogelwacht Vijfheerenlanden.

Willebrord werd een van de trouwste leden van onze plantenwerkgroep, hij hielp graag mee met inventarisaties van natuurterreinen en kilometerhokken en ging ook graag mee op excursie. Willebrord en Willy waren de laatste jaren vrijwel steeds aanwezig op de presentatieavonden en bezochten ook de meerdaagse Texel-excursies.

Willebrords grootste hobby was stereofotografie. Elke fotograaf heeft onderwerpen nodig. Voor stereofotografie moeten de onderwerpen stil zijn, zo weinig mogelijk bewegen. In het veld kwam hij vaak geschikte en mooie onderwerpen tegen tijdens planten-, korstmossen- en paddestoelenexcursies. De inventarisaties en excursies van de plantenwerkgroep leverden veel mooi fotomateriaal op. Zijn foto's gebruikten we ge-



regeld in ons verenigingsblad *De Dompfoorn* of op de website, dat zullen we ongetwijfeld nog weleens doen.

We zullen hem zeer missen, hij was een bijzonder aardige en vriendelijke man, begripvol, bescheiden, trouw, toegewijd, coöperatief. Hij hield veel van de natuur en liet anderen graag meegenieten. Willebrord heeft door zijn vele foto's de wereld mooier gemaakt, dat is een troost. Zijn overlijden is niettemin een enorm verlies voor zijn vrouw Willy, we wensen haar veel sterkte toe.

Dick Kerkhof



Twee foto's die Willebrord maakte in ZHL-reservaat Kerbergserak tijdens een inventarisatie. Boven: slijkgroen (met enkele piepkleine bloemen) in een mat nopjeswier. Onder: late stekelhoot in een oeverwalruigte.



SAMENWERKING MET STICHTING HERTENKAMP VIANEN

Kees Terlouw & Wim Bekenkamp

Op verzoek van deze stichting hebben we de nestkasten in het Hertenkamp gecontroleerd en de aanwezige ijsvogelwand opgeknapt. Hieronder een verslagje.

HERTENKAMP KRIJGT VLEUGELS

Het Hertenkamp Vianen ligt aan het Zwangat, recht tegenover kinderdagverblijf Duimelot. De populatie bestaat uit 14 damherten, 8 Ouessant schapen en 5 geiten. Het hertenkamp dreigde in 2011 te verdwijnen maar is gelukkig toen gered door oplettende buurtbewoners en wordt nu gerund door 35 enthousiaste vrijwilligers. In 2024 kreeg het hertenkamp een paar keer goed nieuws: de herten mochten van minister Adema blijven en de Natuur- en Vogelwacht Vijfheerenlanden schonk het hertenkamp een aantal nestkasten.

In januari 2025 hebben Chris Kramer en Rien de Keijzer van de Vogelwacht de opgehangen nestkasten gecontroleerd en schoongemaakt en wat bleek: van een aantal nestkasten was gebruik gemaakt, behalve van de steenuilkast. Het waren met name kool- en pimpelmezen die er gebroed hebben. In één van mezenkastjes leek een oud nest te zitten van ringmussen. Enkele nestkastjes van boomkruipers waren alleen in gebruik als slaappleats. Een halfopen nestkastje van een grauwe vliegenvanger is verplaatst naar een geschikter plekje: onder de kap van de stal. De steenuilkast moest 90 graden gekanteld worden. Dat hebben zij gedaan en hopelijk leidt dat dit jaar ook tot bewoning. We wachten het broedseizoen af en hopen alles in het laatste kwartaal 2025 te controleren.



*De vuile
ijsvogel-
wand.*

WOONRUIMTE GEMAAKT

Naast het Hertenkamp Vianen heeft de gemeente Vijfheerenlanden op het keereilandje in de Zederik vorig jaar een prachtige ijsvogelwand aangelegd. Piet Solleveld en Ricky van de Natuur- en Vogelwacht Vijfheerenlanden hebben, met Gerard van Zanten van de gemeente Vijfheerenlanden, de ijsvogelwand gecontroleerd. Uit poepresten bleek dat de nesten wel bezocht waren maar er was niet gebroed. Vermoedelijk door alle bramen en jonge takken die uitgelopen waren, waardoor de visomstandigheden niet optimaal waren. Ook bleken sommige nestholen dichtgegroeid. Die moeten wel 50 tot 100 cm diep zijn. Piet en Ricky hebben dit alles verholpen, waarvoor hulde!

Hopelijk krijgen we dit jaar (2025) wel een ijsvogelpaartje. Door hun territoriumdrift kan het niet meer dan één paartje worden ondanks de heersende woningnood, ook onder ijsvogels.



Boven: volop snoeien.

Onder: de laatste loodjes.



Onder: de schone wand.

PADDESTOELNEXCURSIE LINGEBOS 17-11-2024

Lida Hellingman-Soeting

We waren met negen personen: Annelies, Ans, Constance, Gerard, Gerda, Karin, Pieter, Sjanie en Lida.

Met veel beter weer dan voorspeld: geen regen en wat zon, vertrokken we van de westelijke parkeerplaats. Later spatterde het misschien 5 minuten, daarna was het over. We hebben veel paddestoelen gevonden. Zochten naar de zalmzwam die deze

week al twee keer op verschillende punten in het Lingebos gezien is. Wij hebben hem jammer genoeg niet gevonden. Uit waarneming.nl maakten we op dat hij die dag wel gezien is, weer op een andere plek, maar niet door ons. Jammer. Zoals altijd bij een paddestoelenexcursie gaat het lopen langzaam want overal vinden we wel wat.

Gevonden paddestoelen: 77 soorten.

Schubbig boschampion	<i>Agaricus silvaticus</i>
Gewone anjischampion	<i>Agaricus arvensis</i>
Parelhoenchampion	<i>Agaricus moelleri</i>
Witte knolamaniet	<i>Amanita citrina</i> var. <i>alba</i>
Paarse knoopzwam	<i>Ascocoryne sarcoides</i>
Viltig judasoor	<i>Auricularia mesenterica</i>
Papierzwammetje	<i>Byssomerulius corium</i>
Paarse korstzwam	<i>Chondrostereum purpureum</i>
Mosschelpje	<i>Chromocyphella musicola</i>
Nevelzwam	<i>Clitocybe nebularis</i>
Dikke kelderzwam	<i>Coniophora puteana</i>
Viltinktzwam	<i>Coprinellus domesticus</i>
Glimmerinktzwam	<i>Coprinellus micaceus</i>
Geschubde inktzwam	<i>Coprinus comatus</i>
Wit oorzwammetje	<i>Crepisotus variabilis</i>
Donzige korstzwam	<i>Cylindrobasidium laeve</i>
Oranje druppelzwam	<i>Dacrymyces stillatus</i>
Doolhofzwam	<i>Daedalea quercina</i>
Roodporiehoutzwam	<i>Daedaleopsis confragosa</i>
Kogelhoutskoolzwam	<i>Daldinia concentrica</i>
Wijdporiekrakzwam	<i>Datronia mollis</i>
Witte satijnzwam	<i>Entoloma leucocarpum</i>
Klontjestrilzwam	<i>Exidia nucleata</i>
Biefstukzwam	<i>Fistulina hepatica</i>
Gewoon fluweelpootje	<i>Flammulina velutipes</i>
Mosklokje sp.	<i>Galerina</i> sp.
Platte tonderzwam	<i>Ganoderma lipsiense</i>
Gewoon eikenbladzwammetje	<i>Gymnopus dryophilus</i>
Zadelkluiszwam	<i>Helvella elastica</i>
Kluiszwam sp.	<i>Helvella</i> sp.
Smeerwortelmycena	<i>Hemimycena candida</i>
Bleke harpoenzwam	<i>Hohenbuehelia mastrucata</i>
Wimpersporig vliesselkje	<i>Hymenoscyphus scutula</i>
Witte vlierschorszwam	<i>Hyphodontia sambuci</i>
Gewone zwavelkop	<i>Hypholoma fasciculare</i>
Stobbenzwammetje	<i>Kuehneromyces mutabilis</i>
Tranende franjehoed	<i>Lacrymaria lacrymabunda</i>
Vuurmelkzwam	<i>Lactarius pyrogalus</i>
Kaneelkleurige melkzwam	<i>Lactarius quietus</i>
Roodbruine schijnridderzwam	<i>Lepista flaccida</i> s.l.
Paarse schijnridderzwam	<i>Lepista nuda</i>

Gewone boomwrat	<i>Lycogala epidendrum</i>
Peervormige stuifzwam	<i>Lycoperdon pyriforme</i>
Levertraanzwam	<i>Macrocyttidia cucumis</i>
Draadknotszwam	<i>Macrotyphula juncea</i>
Bundelmycena	<i>Mycena arcangeliana</i>
Helmmycena	<i>Mycena galericulata</i>
Chloormycena	<i>Mycena leptocephala</i> s.l.
Bleke stekelkorstzwam	<i>Mycoacia aurea</i>
Gele stekelkorstzwam	<i>Mycoacia uda</i>
Slijmzwam sp.	<i>Myxomyceet</i> sp.
Gewoon meniezwammetje	<i>Nectria cinnabarina</i>
Paarse eikenschorszwam	<i>Peniophora quercina</i>
Beukenkorrelkopje	<i>Phleogena faginea</i>
Bleekgele bundelzwam	<i>Pholiota gummosa</i>
Bloedende buisjeszwam	<i>Physisporinus sanguinolentus</i>
Glazige buisjeszwam	<i>Physisporinus vitreus</i>
Oranjeaderzwam	<i>Plebia radiata</i>
Gewone hertenzwam	<i>Pluteus cervinus</i>
Grauwgroene hertenzwam	<i>Pluteus salicinus</i>
Waaierbuisjeszwam	<i>Polyporus varius</i>
Zadelzwam	<i>Polyporus squamosus</i>
Blauwe kaaszwam	<i>Postia caesia</i> s.l. (incl. <i>sub-caesia</i>)
Asgrauwe kaaszwam	<i>Postia tephroleuca</i>
Langsteelfranjehoed	<i>Psathyrella conopilus</i>
Botercollybia	<i>Rhodocollybia butyracea</i>
Abrikozenbuisjeszwam	<i>Schizopora flavipora</i>
Witte tandzwam sp.	<i>Schizopora paradoxa</i> sp.
Roze raspzwam sp.	<i>Stecerinum ochraceum</i> s.l.
Ruig elfenbankje	<i>Trametes hirsuta</i>
Gewoon elfenbankje	<i>Trametes versicolor</i>
Gele trilzwam	<i>Tremella mesenterica</i>
Gewoon donsvoetje	<i>Tubaria furfuracea</i>
Gewone beurszwam	<i>Volvariella gloiocephala</i>
Parasietbeurszwam (op nevelzwam)	<i>Volvariella surrecta</i> (op <i>Clitocybe nebularis</i>)
Geweizzwam	<i>Xylaria hyperxylon</i>
Houtknotszwam	<i>Xylaria polymorpha</i>

Andere vondsten:

Vliermos	<i>Cryphaea heteromalla</i>
Najaarsspanner	<i>Agriopsis aurantiaria</i>



Hierboven: zadelkluifzwam.



Rechts van boven naar beneden: een slijmzwam, paarse schijnridderzwam, parasietbeurszwam op nevelzwam, paarse korstzwam.

Hieronder: zalmzwam.





Op deze pagina foto's die Gerda van Blanken maakte in het Lingebos. De vormenrijkdom en de kleuren en geuren van het schimmelijk zijn en blijven fascinerend. Zou de herfst toch het mooiste jaargetijde zijn?



EXCURSIE NAAR DE NOORDWAARD IN DE BIESBOSCH

Dert van Ree

Op zondagmorgen 9 februari staat een groepje natuurvrienden te wachten op de carpoolplaats Avelingen en al snel komt de ploeg uit Vianen aangereden. We zijn met 18 personen. Nadat excursieleider Eduard de bekende € 1,- p.p. heeft geïncasseerd ter bestrijding van enige onkosten, vertrekken we naar de Noordwaard westelijk van Werkendam.

De eerste stop is langs de Bandijk ter hoogte van polder Galeiwaard. Waar zo'n 15 jaar geleden nog aardappels, tarwe en suikerbieten stonden, is nu een waterplas met slikvelden omzoomd door riet en ruigte, met Schotse hooglanders, konikpaarden en waterbuffels. Het is droog, windstil, grijs en koud met een waterig zonnetje dat zo nu en dan voorzichtig tevoorschijn komt. Hierdoor zijn de kleuren wat minder intens vandaag. Wij staan veilig op het fietspad en zien: fuut, aalscholver, blauwe reiger, grote zilverreiger, knobbelzwaan,

Canadese ganzen. Foto Gerda van Blanken.

grauwe gans, Canadese gans, bergeend, wilde eend, krakeend, wintertaling, pijlstaart, slobbeend, kuifeend, nonnetje, buizerd, meerkoet, scholekster, grutto (de eerste dit jaar), kokmeeuw en zilvermeeuw. Gelijk al 21 soorten bij de eerste stop, dat is geen slecht begin.

Na een half uurtje vogels kijken gaan we verder naar Polder Oude Hardenhoek. Hier is het 300 meter lopen naar de punt van een landtong en zijn we aan drie kanten omgeven door water met slikvelden. Naast veel van de eerder genoemde soorten zien we hier nog: brilduiker, grote zaagbek, zeearend (vier tegelijk en rustend in de dode bomen), Kievit, grote bonte specht, grote mantelmeeuw en zwarte kraai. Weer zeven soorten er bij, de teller staat nu op 28.

Onderweg naar de koffie- en lunch plek zien we vanuit de auto nog vier zeearenden bo-





Zeearend. Foto Willy Prozee.

ven de Nieuwe Merwede, nu actief en zeer waarschijnlijk niet dezelfde vier als in Polder Oude Hardenhoek. Na de lunch rijden we naar het derde stoppunt, de uitzichtheuvel bij het drinkwaterspaarbekken Petrusplaat. Vanaf dit hoge punt zien we dodaars en middelste zaagbek in het spaarbekken. Fantastische gedachte toch voor elke vogelaar, als je volgende week een kop koffie drinkt en bedenkt dat er eerder misschien wel een zaagbek in gezwommen heeft. Aan de andere zijde van de weg in het Gat van Lijnoorden zien we heel mooi hoe twee vrouwtjes van het nonnetje aan het jagen zijn, telkens onderduiken en een stukje verder weer boven komen.

De laatste stop wordt de vogelkijkhut bij de waterplas in polder Maltha, weer even 10 minuten de benen strekken. In de hut is het druk en moeten we even wachten tot een an-

Grote zaagbek. Foto Willy Prozee.



Kokmeeuw. Foto Gerda van Blanken.

dere groep vogelaars uit Zeist is uitgekeken. Toch zien we hier, naast alle eerder genoemde eenden, nog een aantal nieuwe soorten voor vandaag zoals: tafeleend, nijlgans, bruine kiekendief, koolmees en ekster.

Tegen tweeën sluit excursieleider Eduard af, het was een mooie tocht door de Noordwaard, we hebben 35 soorten gezien en dat is best veel voor een winterse dag. Iedereen kan vanaf hier op eigen gelegenheid huiswaarts rijden of nog even rondkijken. Wij stoppen nog twee keer, zien een slikplaat met honderden wintertalingen en een jagende sperwer voorbij schieten. Op de terugweg in de auto delen we onze mooiste waarneming van de dag met elkaar. Miranda kiest voor het mannetje nonnetje, Willie voor de vier langs vliegende zeearenden en ik voor de eerste grutto's.





*Boven: wintertaling
(vrouw). Foto Gerda
van Blanken.*



*Rechts: nonnetje
(man). Foto Gerda van
Blanken.*

*Onder: wintertalingen
op het slik (mannen en
vrouwen). Foto Willy
Prozee.*





Buizerd in een vlierstruik in de Noordwaard. Foto Gerda van Blanken.

Stikstofminnende begroeiing op een populier of wilg in de Noordwaard. Te zien zijn onder andere grijze haarmuts (een echt mos), kapjesvingermos en groot dooiermos (lichenen). Foto Gerda van Blanken.



EXCURSIE LEERSUMSEVELD 19-1-2025

Lida Hellingman-Soeting

Wie waren er mee: Ans, Constance, Gerda, Jan, Jeannet, Karin, Koos, Lida, Nanny, Pieter, Sjanie en Wim.

We hebben de gele route (6,2 km) gelopen die start bij de Veldschuur. Het was niet te koud weer, de vennen waren buiten hun oevers getreden en stukken bos stonden onder water.

Er waren veel mossen en korstmossen, weinig vogels en nog wat paddestoelen. De route

ging langs vennen, heide met veel vergraste stukken en bos, zowel loof- als naaldbos.

Terug bij de Veldschuur, lekker warm bij de open haard, hebben we koffie of thee gedronken en nog naar een halfuur durende diaprojectie over het Leersumseveld gekeken. Er komen daar dassen voor en nog veel andere dieren, maar die waren deze excursie niet gezien. Helemaal opgewarmd gingen we weer naar huis.

Mossen en lichenen

Bekermos	<i>Cladonia</i> sp.
Bosklauwtjesmos	<i>Hypnum andoi</i>
Bossig gaffeltandmos	<i>Dicranum montanum</i>
Gedrongen kantmos	<i>Lophocolea heterophylla</i>
Gewoon gaffeltandmos	<i>Dicranum scoparium</i>
Gewoon sikkelsterretje	<i>Dicranoweisia cirrata</i>
Gewoon thujamos	<i>Thuidium tamariscinum</i>
Kapjesvingermos	<i>Physcia adscendens</i>
Melig takmos	<i>Ramalina farinacea</i>
Smal bekermos	<i>Cladonia coniocraea</i>
Heidestaartje	<i>Cladonia</i> sp.
Hamsterootje	<i>Normandina pulchella</i>

Paddestoelen

Dennenmoorder	<i>Heterobasidion annosum</i>
Dennenvlamhoed	<i>Gymnopilus sapineus</i>
Dennenvoetzam	<i>Phaeolus schweinitzii</i>
Getande boomkorst	<i>Radulmyces molaris</i>
Gewoon fluweelpootje	<i>Flammulina velutipes</i>
Groene schelpzwam	<i>Sarcomyxa serotina</i>
Grijze buisjeszwam	<i>Bjerkandera adusta</i>
Kruipend waskorstje	<i>Sebaccina incrustans</i>
Kurkstrookzwam	<i>Antrodia serialis</i>
Oorlepelzwam	<i>Auriscalpium vulgare</i>
Oranje druppelzwam	<i>Dacrymyces stillatus</i>
Paarse knoopzwam	<i>Ascocoryne sarcoides</i>
Papierzwammetje	<i>Byssomerulius corium</i>
Parelstuijzwam	<i>Lycoperdon perlatum</i>
Plooipluieswaaiertje	<i>Plicaturopsis crispa</i>
Plooipluieswaaiertje	<i>Calvatia excipuliformis</i>
Winterhoutzwam	<i>Polyporus brumalis</i>
Zwarte trilzwam	<i>Exidia plana</i>

Algen

Oranje alg	<i>Trentepohlia</i> sp.
------------	-------------------------

Vogels

Grauwe gans	<i>Anser anser</i>
Grote bonte specht	<i>Dendrocopos major</i>
Koolmees	<i>Parus major</i>
Merel	<i>Turdus merula</i>
Pimpelmees	<i>Cyanistes caeruleus</i>
Zwarte specht	<i>Dryocopus martius</i>

Melig takmos. Foto Gerda van Blanken.





De vennen zijn buiten hun oevers getreden, bos staat nu onder water. Foto Lida Hellingman-Soeting.

Paddestoel met ijs... lekker maar wel koud? Foto Gerda van Blanken.





Trentepohlia-algen zijn opvallend oranje. Ze kunnen vrij leven op schors, maar sommige soorten kunnen ook nauw samenleven met schimmels, als fotobiont in warmteminnende lichenen.

Foto Lida Hellingman-Soeting.





Staaft- en bekervormige Cladonia's. Foto Gerda van Blanken.



Oorlepelzwam. Op de voorgrond groot laddermos. Foto Lida Hellingman-Soeting.

Hamsteroortje samen met klauwtjesmos. Foto Gerda van Blanken.



Een kunstwerk in het bos. Foto Gerda van Blanken.



WINTERBLOEIERS EN MOSSEN IN AMEIDE

Dick Kerkhof

Op 26 december 2024 gingen enkele leden van de plantenwerkgroep weer op eindejaarsplantenjacht. Dit keer was het prachtige stadje Ameide uitgekozen als jachtterrein.

Het was koud en in het begin (rond 10 uur) ook nogal mistig. We begonnen bij de haven/het fietsveer, liepen daarna het oude centrum in en eindigden na een uur op de dijk richting Sluis.

In dat uur vonden we 31 vaatplanten in bloei, een mooi aantal. Uiteraard vooral veel overbekende jaarrondbloeiers, zoals madeliefje, paarse dovenetel en klein kruiskruid. Door de tegenwoordig doorgaans zachte winters zijn op de dijken toch ook bloeiende graslandplanten te vinden, zoals peen, knooppkruid, groot streepzaad en glanshaver.

In het centrum noteerden we een verwilderd exemplaar Engels gras. De leukste soort daar was vroegeling, weliswaar heel algemeen, maar een echte voorjaarsplant die rond Oud en Nieuw zelden in bloei wordt aangetroffen.

Wegens de kou – iedereen was verkleumd – hielden we het na een uur voor gezien. Deze keer dus geen tweede poging.

Hieronder staan onze vondsten.

Canadese fijnstraal	Klimop
Duizendblad	Knooppkruid
Engels gras	Kruipende boterbloem
Gewone berenklaauw	Madeliefje
Gewone glanshaver	Muurleeuwenbek
Gewone kropaar	Paardenbloem
Gewone melkdistel	Paarse dovenetel
Gewoon jakobskruiskruid	Peen
Groot streepzaad	Rode klaver
Harig knooppkruid	Scherpe boterbloem
Herderstasje	Straatgras
Kaal knooppkruid	Tuinwolfsmelk
Klein kruiskruid	Vogelmuur
Kleine brandnetel	Vroegeling
Kleine varkenskers	Witte dovenetel
Kleine veldkers	

Anderhalve maand later, op 15 februari 2025, waren we weer in Termeij, nu voor een mossenexcursie. We begonnen weer bij de haven.

Dat is pal langs de Lek, daar kun je dus soorten verwachten die kenmerkend zijn voor het rivierengebied, zoals mossen die op kribben en op beslibde boomvoeten groeien.

Dat bleek uit te komen: we vonden er onder meer gewoon kribbenmos, riviersterretje en uiterwaardmos. Ook het oude centrum van Ameide leverde interessante soorten op. Op het plein langs de Voorstraat bleek massaal halvemaantjesmos te groeien, een warmteminnend levermos dat zich fors aan het uitbreiden is.

De mooiste vondst deden we op een oude muur, waar we het zeldzame slank snavelmos ontdekten. Dat was al bekend van de Hofpoort in Vianen, een overblijfsel van kasteel Batestein, domicilie van de familie Van Brederode. Ameide was ooit ook eigendom van die familie – leuk dat Ameide en Vianen nu ook slank snavelmos gemeen blijken te hebben.

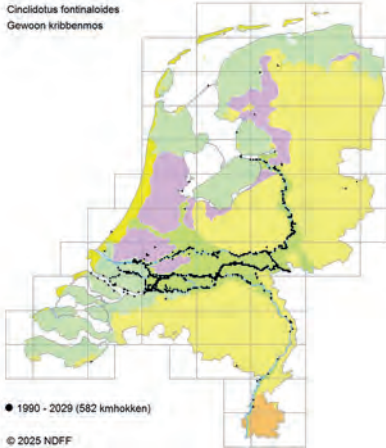
De mossenlijst (volgende pagina) bevat 37 taxa, waarvan er 25 nog niet bekend waren van het kilometerhok.

Slank snavelmos. Foto Michael Lüth.

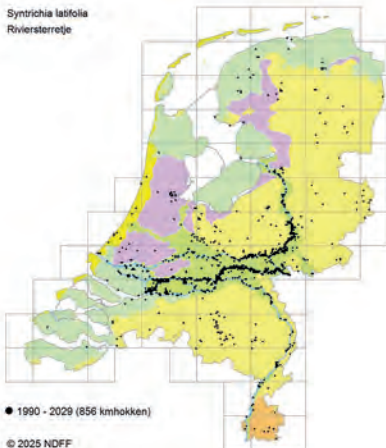




Cinclidotus fontinaloides
Gewoon kribbenmos



Syntrichia latifolia
Riviersterretje



Links van boven naar beneden:

Gewoon kribbenmos (foto Michael Lüth).

Verspreiding van gewoon kribbenmos.

Riviersterretje (foto Norbert Stapper), een plant met broedkorrels op de bladen.

Verspreiding van riviersterretje.

De sterke binding van deze soorten aan de grote rivieren is overduidelijk.

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam
<i>Amblystegium serpens</i>	Gewoon pluisdraadmos
<i>Barbula convoluta</i> var. <i>convoluta</i>	Klein smaragdsteeltje
<i>Barbula convoluta</i> var. <i>sardoa</i>	Groot smaragdsteeltje
<i>Barbula unguiculata</i>	Kleismaragdsteeltje
<i>Brachythecium rutabulum</i>	Gewoon dikkopmos
<i>Bryoerythrophyllum recurvirostre</i>	Oranjesteeltje
<i>Bryum argenteum</i>	Zilvermos
<i>Bryum barnesii</i>	Geelkorrelknikmos
<i>Bryum capillare</i>	Gedraaid knikmos
<i>Bryum dichotomum</i>	Grofkorrelknikmos
<i>Bryum radiculosum</i>	Muurknikmos
<i>Calliergonella cuspidata</i>	Gewoon puntmos
<i>Ceratodon purpureus</i>	Gewoon purpersteeltje
<i>Cinclidotus fontinaloides</i>	Gewoon kribbenmos z
<i>Dicranella staphylina</i>	Knolletjesgreppelmos
<i>Didymodon rigidulus</i>	Broeddubbeltandmos
<i>Didymodon vinealis</i>	Muurdubbeltandmos
<i>Fissidens taxifolius</i>	Kleivedermos
<i>Fontinalis antipyretica</i>	Gewoon bronmos z
<i>Grimmia pulvinata</i>	Gewoon muisjesmos
<i>Hypnum cupressiforme</i>	Gesnaveld klauwtjesmos
<i>Kindbergia praelonga</i>	Fijn laddermos
<i>Leptodictyum riparium</i>	Beekmos
<i>Leskea polycarpa</i>	Uiterwaardmos
<i>Lunularia cruciata</i>	Halvemaantjesmos
<i>Orthotrichum anomalum</i>	Gesteelde haarmuts
<i>Oxyrrhynchium hians</i>	Kleisnavelmos
<i>Phascum cuspidatum</i>	Gewoon knopmos
<i>Physcomitrium pyriforme</i>	Gewoon knikkertjesmos
<i>Pseudocrossidium hornschuchianum</i>	Spits smaragdsteeltje
<i>Rhynchostegiella tenella</i>	Slank snavelmos zz
<i>Schistidium crassipilum</i>	Muurachterlichtmos
<i>Syntrichia latifolia</i>	Riviersterretje z
<i>Syntrichia papillosa</i>	Knikkersterretje
<i>Syntrichia ruralis</i> var. <i>arenicola</i>	Groot duinsterretje
<i>Tortula modica</i>	Groot kleimos z
<i>Tortula muralis</i>	Gewoon muursterretje

DAGELIJKS BESTUUR

Voorzitter	Mw. Chr. Hendriksen	
Secretaris	Dhr. F. Broekhof	06 - 40253059
Penningmeester	Mw. A. van Zijl-Bogerd	0345 - 641416

Voor spoedgevallen kunt u de leden van het bestuur bellen.

Voor algemene zaken graag een bericht naar het postadres:

Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden
Overboeicop 15 4145 NN Schoonrewoerd
www.natuurcentrum5hl.nl
e-mail: info@natuurcentrum5hl.nl

OVERIGE BESTUURSLEDEN

Mw. A. Eleveld	06 - 40714947
Dhr. C. Gielis	
Dhr. D. Kerkhof	06 - 51042553
Dhr. H. Looij	06 - 19148032

ERELEDEN

Dhr. S.H. Bakker	Dhr. P.J.J. Solleveld
Dhr. P.C. Bogerd	Dhr. A. Versluis
Dhr. B. de Groot	Dhr. J. Vink
Dhr. H. de Labije	Dhr. G. Zijderveld
Dhr. R. Ponsen	

LEDENADMINISTRATIE: info@natuurcentrum5hl.nl

De minimumcontributie is per kalenderjaar:

Jeugdleden	€	7,50
Leden	€	20,00

Voor vragen over uw contributie kunt u bellen met de penningmeester, 06-40714947.

Het rekeningnummer voor contributiebetalingen is NL 57 RABO 0301 9643 94 t.n.v. Penningmeester Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden te Vianen.

WERKGROEPEN

EXCURSIES	B. de Groot	bdegroot4@icloud.com	06-40339872
VOGELS	Koos Maat	koosmaat@solcon.nl	06-27236372
AMFIBIEËN	Henk Looij	info@natuurcentrum5hl.nl	06-19148032
PLANTEN	D. den Ottelander	ddenottelander@gmail.com	06-30732786
NESTKASTEN	P. Solleveld	Korte Kerkstraat 25	4132 BJ Vianen 0347-322307
FRUIT- EN SAPVERKOOP	A. Versluis	anv@kpnmail.nl	06-12242698
LANDSCHAPSBEHEER	Johan Stevens		0345-616883
MILIEU & RUIMTELIJKE ORDENING		info@natuurcentrum5hl.nl	
GROENE WINKEL	Etta Eleveld	aeleveld@kpnmail.nl	06-40714947
JEUGDACTIVITEITEN	Chr. Kramer	chr.kramer@outlook.com	0345-619684
DIERENAMBULANCE			06-51111290
VOGELWAARNEMINGEN	https://vijfheerenlanden.waarneming.nl/		
WEBSITE-BEHEERDER	Henk Looij	henklooi@ziggo.nl	06-19148032
REDACTIE	Dick Kerkhof	dkerkhof@xs4all.nl	06-51042553
NATUURCENTRUM DE SCHAAPSKOOI	Overboeicop 15 Schoonrewoerd	anv@kpnmail.nl	06-12242698
SECRETARIAAT		info@natuurcentrum5hl.nl	

De Schaapskooi is het natuurcentrum van Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden. Adres: Overboeicop 15, 4145 NN SCHOONREWOERD. Telefoon: 0345 - 641201. De Schaapskooi is geopend donderdag 19.00 - 23.00 uur, zaterdag 10.00 - 16.00 uur en (alleen in de zomermaanden) zondag 13.00 - 16.00 uur. Voor overige openingstijden, zie de website www.natuurcentrum5hl.nl
Ons bankrekeningnummer is NL 57 RABO 0301 9643 94.



De Natuur en Vogelwacht 'De Vijfheerenlanden' stelt zich ten doel de belangstelling voor de natuur- en dit in de ruimste zin van het woord- te bevorderen.

Zij wil dit bereiken door:

- Het organiseren van excursies en tentoonstellingen.
- Het houden van lezingen en voorlichtingsavonden.
- Het publiceren in de pers.
- Het stichten van weidevogelreservaten.
- Het stichten van natuurreservaten.
- Het bestuderen en begeleiden van bestemmingsplannen.
- Het plaatsen en onderhouden van nestkasten.
- Het voederen van vogels in de winter.
- Het uitoefenen van controles op de naleving van de vogel- en natuurbescherming wet.
- Het signaleren van aantastingen van de natuur en milieu, in het algemeen, en het voeren van acties hiertegen.
- Het steunen en propaganderen voor verenigingen die natuur- en milieubehoud beogen.
- Het bevorderen van aanplant en onderhoud van knotwilgen.
- Het geven van cursussen.

Opricht 26 april 1966 en goedgekeurd bij Koninklijk Besluit d.d. 18 december 1974 nr.: 85.
Ingeschreven in het Verenigings-register nr.: 40321254 bij de Kamer van Koophandel te Utrecht. Per 1 januari 2009 heeft de vereniging de status van ANBI. Ons RSIN-nummer is 5760331.

ISSN: 2213-395X